

A pszichokémiai fegyverek hatalma

Az emberi psziché kémiai befolyásolásának lehetősége katonai szempontból is érdekes: az ellenséges országok összeomolhatnak a kábítószeres nyomása alatt, vagy a megszállt országok lakosai szándékuk ellenére is barátságossá tehetők. E lehetőségek végső soron a remélt rövid távú sikerekért cserébe alááshatják a biológiai és vegyi fegyverek tilalmát rögzítő nemzetközi egyezményeket.

Rózsa Lajos Az emberi psziché, az érzelmeink, késztetéseink, indulataink és ezáltal a döntéseink is kémiai befolyásolhatók. E lehetőségnek messzemenő katonai és politikai következményei voltak történelmünk során, és talán lesznek még a jövőben is.

A 19. század első felében a Brit Kelet-indiai Társaság Indiában termeltetett ópiumot, és azt a nyugati kultúra elől addig elzárkózó Kínában forgalmazta nagy haszonnal. Ennek katasztrofális egészségügyi és gazdasági következményei a kínai társadalmat megtör-

ték, ezért 1839-ben Kína betiltotta az ópium importját, és kitört az első ópiumháború Anglia és Kína között. Ezt Kína elveszítette, majd elbukta a második ópiumháborút is, így Anglia az ország teljes területén szabad ópiumkereskedelmi jogot nyert. Kína részben ettől gyengült meg végzetesen, végül a Csing-dinasztia 1912-ben megbukott.

Talán e tapasztalatoknak is köszönhető, hogy jó pár évtizeddel később, a koreai háború (1950–53) idején a kommunista Kína törekedett kábítószerterjesztésre az amerikai hadseregben. A Dél-Koreában állomásozó amerikai és a velük szövetséges ENSZ-katonák táborai környékén tömegesen jelentek meg kínai prostituáltak, akik hagyományos szolgáltatásikon túl még a kábítószer-élvezetbe is bevezették pácienseiket.

Mindez felkeltette Nyikita Hruscsov szovjet pártfőtitkár figyelmét is, aki meghirdette a „Népek Barátsága”-programot. (A katonák rajonganak a titkos kódnevekért.) Elgondolásának lényege az volt, hogy a Szovjetunió és szövetségesei a kábítószertermelésének és terjesztésének megszervezésével a saját költségükön tehetik tönkre az imperialista társadalmakat és különösen azok kizsákmányoló osztályát. Dél-

A második ópiumháború Kínában. Anglia üzleti érdekei miatt jogot formált a kábítószer-kereskedelmre, ezzel megtörte a birodalmat

Amerikában helyenként még a mai napig is a helyi kommunista mozgalmak kezében van a kábítószertermelésének és az USA-ba való exportjának felügyelete, hálózatok, melyeket a hidegháború idején főként csehszlovák és kubai titkosszolgálatok építettek fel. Egy másik hruscsovi program, a „Fuvola” kódnevű akció a pszichokémiai anyagok egyéni szintű felhasználásának lehetőségeit kutatta és fejlesztette. Mindkét programnak voltak előzményei a Szovjetunióban, de Hruscsov az állami katonai stratégia szintjére emelte őket.

A magyar fegyver

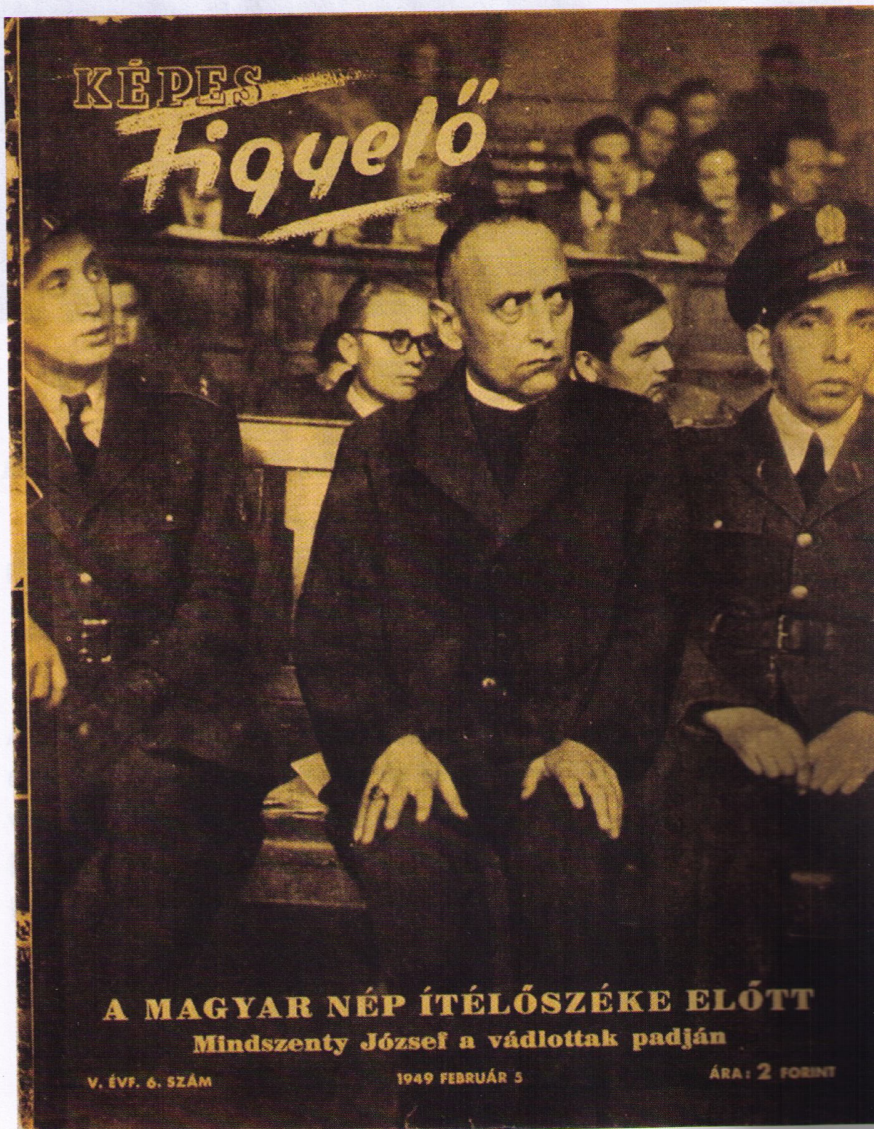
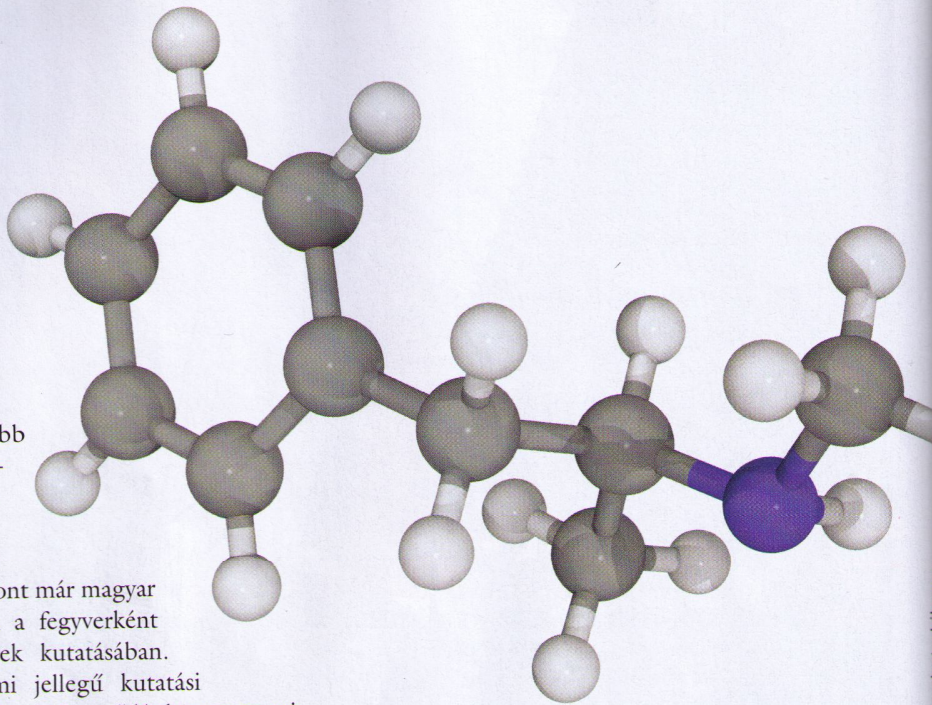
Az ügynek magyar történelmi vonatkozásai is ismeretek. Szovjet szakértők – még a fent említett Fuvola-program indulása előtt – bizonyos pirulák elfogyasztására kényszerítették Mindszenty József bíborost, mielőtt 1949-es perében a nyilvánosság előtt, látszólag minden fizikai kényszer nélkül beismerte az ellene

))) értelem és érzelem

Metamfetamin, a magyar kutatók által is szintetizált fegyver. Valóban megoldja az ember nyelvét, mérhető mértékben növeli az önbizalmat és a beszéd mennyiségét

felhozott legképtelenebb vádakat, így pl. a valuta-üzérkedést és kémkedést.

A kádári konszolidáció évei után, 1966-tól viszont már magyar kutatók is részt vettek a fegyverként használható kábítószer kutatásában. Legalábbis egy védelmi jellegű kutatási programban, melyet a Varsói Szerződés katonarovosi szolgálataira bízta. Akkoriban erős

volt a gyanú, hogy hidegháborús ellenségeink kábítószer használnak a hadifoglyok vallatására, ami pl. a koreai, majd a vietnami háborúk során az ellenséges kézre került pilóták esetében súlyos problémákat vetett fel. Magyar feladat lett tehát az ilyesfajta vallatószeres – „igazságszérumok” – elleni védelem kidolgozása. Ehhez viszont elsőként is birtokolni kellett a fegyvert magát. A program első lépéseként tehát metamfetamint szintetizáltak az MTA Kísérleti Orvostudományi Kutató Intézetében, majd a Budapesti Orvostudományi Egyetem Gyógyszertani Intézetében. 1969-től a kutatásba közreműködő partnerként bevonták az Országos Ideg- és Elmegyógyintézetet („Lipótmező”, a későbbi OPNI) is, de a program végül eredménytelenül zárult le 1972-ben. Ma már tudjuk, hogy ezzel egy időben az amerikai kutatók is eredménytelenül jártak e téren.

A nyugati hírszerzők számára Mindszenty József bíboros pere (Budapest, 1949) volt az egyik első jele annak, hogy a szovjet tudósok élen járnak a tudatmódosító szerek gyakorlati alkalmazásában. Az amerikai kutatási programok (MKULTRA) jelentős részben e per hatására születtek meg

Új dilemmák

A hidegháború elmúltával azonban nem szűnt meg az emberek érdeklődése az ellenség pszichéjének kémiai módosítása iránt, bár kifinomultabb módszerek is megjelentek, és a lehetséges alkalmazási környezet is megváltozott.

Vegyünk egy katonai példát. Ahogy a jelenben, várhatóan a jövőben is az lesz a NATO-alakulatok egyik fontos feladata, hogy a fejlődő világban egy-egy népiirtásba fulladó véres polgárháború esetén megszállják az adott országot, és ott fegyveres erőszakkal kényszerítsék ki a békét. Ma már látjuk Afganisztán és Irak példáján is, hogy ilyen esetekben az a legnagyobb veszély, hogy a polgárháborús felek egy része öldöklő partizánháborúba kezd a megszálló erők, vagy ha ez nem megy, akár a saját civil lakossága ellen is. Vajon lehetne-e békésebbé, barátságosabbá, elfogadóbbá tenni egy békére kényszerítendő ország lakosságát? Hiszen az jól ismert, hogy az oxytocin nevű hormon fokozza az emberi bizalom, szeretet és elfogadás érzelmeit. A lakosság ételminőség- és ivóvízellátását, valamint a teljes légtérrel kézben tartó megszálló erők talán észrevétlenül alkalmazhatnák is e célra. De vajon ütközne-e a vegyi és biológiai fegyverek alkalmazását tiltó nemzetközi egyezményekkel, hogy a lázongó lakosságot tudta és beleegyezése nélkül békésebbé és elfogadóbbá tegyék? És vajon egy börtönlázadás esetén helyeselnék-e azt, hogy a rendőrség ne tűzfegyverekkel szerezze vissza az ellenőrzést, hanem oxytocinkészítményeket alkalmazva nyerje el a fellázadt rabok megértését, elfogadását, sőt akár az őszinte bizalmát és szeretetét is?

Azért is különösen veszélyes ez a kérdés, mert nagyon csábító lehet a viszonylag enyhe, vértelen beavatkozás ígérete a tűzfegyverekkel megharcolt konfliktusokkal szemben. A kérdés szakértői szerint azonban mindez gyilkos zsákutcába vezet, mert elmossa a határt a biokémiai fegyverek és a polgári célú eszközök közt. Ha engedünk a könnyű csábításnak, és nem tekintjük fegyvernek e nem halálos, sőt esetleg csak egészen enyhe hatásokat kiváltó szereket, akkor ezzel relativizáljuk a vegyi és biológiai fegyverek tilalmát, vitathatóvá tesszük a tilalom érvényét, ezáltal a mostaninál sokkal veszélyesebbé tesszük a világunkat.

Itt zajlik, körülöttünk

Ne higgyük, hogy mindez csak elvont etikai kérdés, mert a hasonló pszichokémiai módosítások most is itt zajlanak körülöttünk. Vegyük pl. a biztonsági szolgálatok embereit, akiket a nagy forgalmú szórakozóhelyeken láthatunk. Ők rendszerint nem átlagos alakok,

hanem igen jó fizikumú férfiak. E munkakörben ugyanis főként akkor remélhet állást az ember, ha „gyúr”, vagyis ha testépítő klubokban dolgozik izomzatán. Ebben pedig nemcsak a fizikai edzés, de bizonyos táplálékkiegészítők és biokémiai hatóanyagok is segítik őket. Mint pl. a tesztoszteron, mely nemcsak a vázizomzat fejlődésére, de az emberi pszichére is hat: csökkenti az agresszió ingerküszöbét, de növeli annak mértékét, továbbá csökkenti az embertársainkkal való együttérzésre való képességünket. Az igazi nagy

macsó ugye hamar üt, nagyot üt, és nem érzi át áldozata fájdalmait. A testépítő üzletekben ma is legalisan kaphatók tesztoszteronszintet emelő készítmények, postai házhozszállítással is megrendelhetők, tessék csak körülnézni az interneten. A forgalmazók és a fogyasztók közt egyaránt közismert, hogy e szerek némelyike erősen növeli az agressziót.

Társadalmunk láthatóan elfogadja, hogy a szórakozóhelyeken és más, jobban védett intézményekben főként olyan biztonsági emberek dolgoznak, akiknek izomzata és pszichéje a mesterségesen növelt tesztoszteronszintektől módosult. A munkavállalók is elfogadják ezt, jól tudják, mit kell tenniük a testükkel, ha állást és karriert szeretnének szerezni ezen a pályán. Áldozatok ők is. Végül amikor a médiából megtudjuk, hogy őrző-védő emberek munka közben valamiféle hirtelen és kontrollálhatatlan felindulásukban halálra vertek mondjuk egy híres labdarúgót valamelyik bevásárlóközpont előtt, vagy a Dunába dobva megöltek egy vendéget egy fővárosi diszkóban, akkor egyfajta álszent csodálkozás és döbbenet vesz erőt társadalmunkon. Ne tessék csodálkozni: a pszichokémiai hatóanyagok alkalmazása következményekkel jár. █